

Samenvatting van de 8 adviezen voor bi+ inclusief onderzoek

1. Gebruik als overkoepelende term bi+ mensen i.p.v. biseksuele mensen, want bi+ is inclusiever.
2. Seksuele oriëntatie bestaat uit de dimensies aantrekking, identiteit en gedrag. Kun je slechts 1 vraag stellen over seksuele oriëntatie? Kies dan aantrekking.
3. Formuleer bi+ inclusieve vraagstellingen door veel antwoordopties te bieden en meerder antwoorden mogelijk te maken. Dit is inclusiever, verhoogt de betrouwbaarheid en validiteit en vermindert bi+ uitwissing en bi+ onderrapportage. Gebruik de volgende vraagstelling over aantrekking in breed onderzoek (Uit de CBS, Veiligheidsmonitor 2024).

Tot wie voelt u zich seksueel aangetrokken?

Selecteer één of meerdere antwoorden

- Alleen tot mannen
- Vooral tot mannen
- Evenveel tot mannen als vrouwen
- Vooral tot vrouwen
- Alleen tot vrouwen
- Tot mensen, ongeacht geslacht
- Ik voel me seksueel (bijna) niet aangetrokken tot andere personen
- Anders dan bovenstaand
- Weet ik (nog) niet
- Geen antwoord

Neem in lhbtq+ onderzoek meer antwoordopties op en vraag ook naar identiteit.

4. Analyseer en rapporteer in vergelijkingen tussen groepen apart voor heteroseksuele mensen, bi+ mensen (waaronder biseksueel) en homo/lesbische mensen. Anders blijven bi+ mensen onzichtbaar en dat is niet bi+ inclusief. Bovendien kunnen er grote verschillen zijn tussen bi+ en homo/lesbische mensen. Ook zijn er soms juist verschillen tussen monoseksuele mensen (hetero, homo en lesbische mensen) en bi+ mensen. Als je onderscheid maakt tussen lesbische vrouwen en homoseksuele mannen, doe dat dan ook voor bi+ vrouwen en bi+ mannen.
5. Houd er rekening mee dat lhbtq+ mensen tot meer dan één subgemeenschap kunnen behoren. Hanteer daarvoor een intersectionele benadering in breed en lhbtq+ onderzoek.
6. Wanneer in onderzoek wordt gevraagd naar 'huishouden', 'woonsituatie', 'thuisituatie' of 'relatiestatus', neem dan vragen op over iemands relatiestatus en relatievorm, waarbij ook ruimte is voor niet-normatieve relaties. Dit geldt ook voor onderzoek naar thema's als discriminatie ervaringen, seksuele gezondheid, huiselijk en/of seksueel geweld, openheid en acceptatie over seksuele oriëntatie, of ervaringen met de lhbtq+ gemeenschap.
7. Termen als discriminatie of micro-agressie worden door veel bi+ mensen niet goed herkend vanwege een laag discriminatie bewustzijn. Beter is om expliciet te vragen naar ervaringen met negatieve behandeling of reacties, ongewenst gedrag, rare vragen of opmerkingen krijgen, wantrouwen meemaken. Vraag in lhbtq+ onderzoek ook naar bi+ specifieke ervaringen zoals stereotypen of vooroordelen, ongepaste nieuwsgierigheid, ontkenning of ontcrachting van bi+ als seksuele oriëntatie; niet serieus genomen of erkend worden, seksualisering, of het verkeerd worden geclassificeerd als hetero of homo/lesbisch (miscategorisering). Houd rekening met het feit dat een eventuele onderrapportage van dit soort ervaringen door bi+ mensen verklaard zou kunnen worden door de onzichtbaarheid en/of miscategorisering van hun seksuele oriëntatie.
8. Neem in lhbtq+ onderzoek mee dat ervaringen over uitsluiting, ontkenning, discriminatie en vooroordelen ook binnen de lhbtq+ gemeenschappen kunnen plaatsvinden.

Waarom is bi+ inclusief onderzoek belangrijk?

Bi+ is de overkoepelende term voor alle mensen met een seksuele oriëntatie gericht op meer dan één gender. Er is veel diversiteit in hoe bi+ mensen seksuele aantrekkings en romantische aantrekkings kunnen ervaren, met wie ze seks en relaties hebben en hoe ze een relatie willen vormgeven. Bi+ is een paraplueterm die breder is dan biseksualiteit, want onder bi+ vallen ook mensen die zich niet als bi of biseksueel identificeren: denk bijvoorbeeld ook aan panseksueel of queer. Ongeveer 1 miljoen mensen in Nederland hebben een bi+ oriëntatie.¹

Door de monoseksuele norm hebben bi+ mensen andere ervaringen dan homo en lesbische mensen. De monoseksuele norm is de overtuiging en verwachting dat seksuele oriëntaties zijn gericht op één gender (Baams et al., 2021). Homoseksuele, lesbische en hetero mensen zijn allemaal monoseksueel. Seksuele oriëntaties die buiten de monoseksuele norm vallen, worden vaak niet als volwaardig, serieus en stabiel gezien. Vanuit de norm van monoseksualiteit kunnen bi+ oriëntaties worden opgevat als een fase naar een uiteindelijke hetero- of homoseksuele oriëntatie, een experimenteerfase of een ontkenning van een homoseksuele oriëntatie (Cense et al., 2021; Lipperts & Oosterhuis, 2010; Maliepaard, 2018; Robinson, 2012; Van Lisdonk, 2017). Bi+ mensen lopen hierdoor tegen andere problemen aan dan bijvoorbeeld homoseksuele en lesbische mensen. Extra, expliciete aandacht voor bi+ inclusie in onderzoek en monitoren is daarom belangrijk.

Het meten van seksuele oriëntatie in kwantitatieve onderzoeken (o.a. surveys) gebeurt op veel verschillende manieren. Bi+ Nederland ziet nog vaak dat het meten van seksuele oriëntatie niet op een bi+ inclusieve wijze plaatsvindt. Dit leidt tot de volgende problemen:

- **Betrouwbaarheid:** bi+ mensen staan voor dilemma's om tussen antwoorden te kiezen die niet aansluiten bij hun beleving en ervaring.
- **Onderrapportage:** bi+ mensen komen door onjuiste categorisering in de verkeerde groep terecht, waardoor bi+ mensen als groep worden ondergerapporteerd.
- **Uitwissing/ erasure:** bi+ mensen en hun leefsituatie en problemen komen niet goed in beeld.
- **Validiteit:** bevindingen over alle seksuele oriëntatie groepen raken vertekend doordat een deel van de bi+ mensen in een onjuiste categorie wordt geplaatst en/of de categorie bi+ onterecht vernauwd is tot een deel van de gehele bi+ groep.

Bi+ Nederland houdt de ontwikkelingen over het meten van seksuele oriëntatie in de gaten en adviseert de overheid en onderzoekers. In dit document zetten we onze adviezen over bi+ inclusief onderzoek doen op een rijtje. Hierbij maken we soms onderscheid tussen breed onderzoek en lhbtq+ onderzoek, aangezien van lhbtq+ onderzoek nog meer inclusie mag worden verwacht.

Breed onderzoek richt zich op allerlei mensen en brede thema's zoals veiligheid, gezondheid, seksualiteit, werk, et cetera. Hierin kan het belangrijk zijn om seksuele oriëntatie vragen op te nemen, omdat bekend is of wordt verkend of er verschillen zijn tussen seksuele oriëntatie groepen, zoals heteroseksuele, bi+, lesbische, homo en asexuele mensen.

¹ Bi+ Nederland houdt de schatting aan dat er in Nederland ongeveer 1 miljoen mensen zijn met een bi+ oriëntatie. Dit is gebaseerd op de Gezondheidsenquête 2017, waaruit blijkt dat 9% van de vrouwen en 5% van de mannen zich aangetrokken voelen tot meer dan één gender. Uitgaande van 15 miljoen mensen boven de 15 jaar, betekent dit een schatting van 675.000 vrouwen en net iets minder dan 375.000 mannen die zich in meer of mindere mate aangetrokken voelen tot mannen én vrouwen. Er zijn ook landelijke CBS of SCP onderzoeken waarin het percentage vrouwen en mannen met een bi+ oriëntatie hoger ligt (Movisie, 2024). Daarnaast voelt van de non-binaire mensen, die niet in de berekening zijn opgenomen, minstens een derde zich tot meer dan één gender aangetrokken.

Lhbtq+ onderzoek betreft onderzoek onder lhbtq+ mensen om hun specifieke ervaringen met hun lhbtq+ zijn in kaart te brengen. Daarin gaan onderzoekers meer de diepte in met thema's zoals openheid, inclusie, discriminatie en geweld. Het is dan belangrijk om nog meer diverse antwoordmogelijkheden over seksuele oriëntatie aan te bieden. Ook dienen vragen over leefsituatie, discriminatie en geweldservaringen (ook) relevant te zijn voor bi+ mensen en dat is vaak nog niet goed het geval.

Hier volgen 8 adviezen gericht om onderzoek bi+ inclusief te maken.

1. Gebruik als term bi+ mensen in plaats van biseksuele mensen

Bi+ is een overkoepelende term voor alle mensen met een seksuele oriëntatie die gericht is op meer dan één gender. Er is een snelgroeiende trend om bi+ te gebruiken in plaats van biseksualiteit binnen lhbtqi+ gemeenschappen, enkele vooraanstaande kenniscentra en het emancipatiebeleid. De term bi+ is namelijk breder en omvat meer inclusief en expliciet alle labels voor oriëntaties gericht op meer dan één gender. Hieronder valt ook, maar niet alleen biseksualiteit.

Advies terminologie

- Gebruik bi+ mensen als overkoepelende term in plaats van biseksuele mensen, want bi+ is inclusiever.

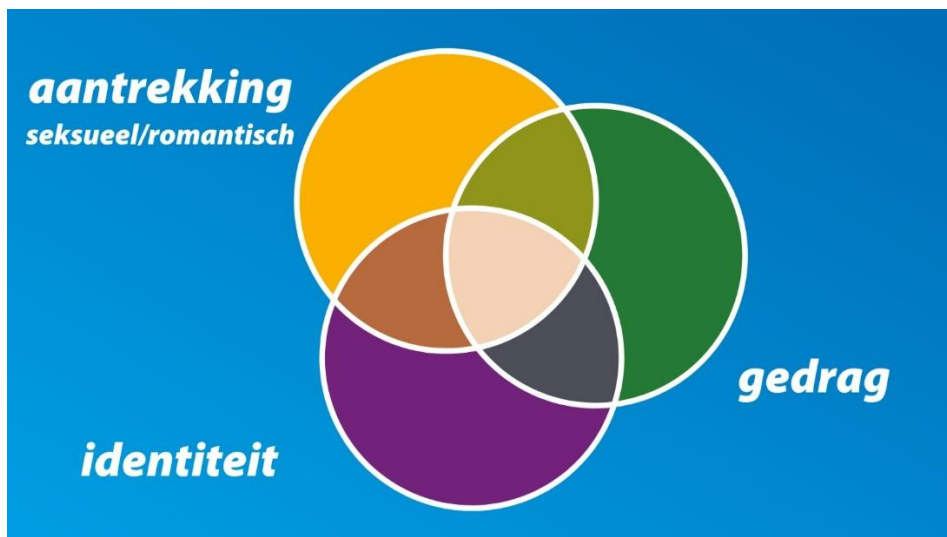
2. Kies de juiste dimensie van seksuele oriëntatie

Seksuele oriëntatie bestaat uit drie dimensies:

1. Aantrekking
2. Identiteit
3. Gedrag

Aantrekking gaat over romantische of seksuele gevoelens. Identiteit gaat over hoe je jezelf omschrijft of benoemt. Gedrag gaat over seksueel gedrag en relaties.

Figuur 1 De 3 cirkels van seksuele oriëntatie

Voor lesbische, homoseksuele en heteroseksuele mensen vallen deze drie dimensies over het algemeen samen. Bijvoorbeeld: een vrouw die zich aangetrokken voelt tot vrouwen (1), zij noemt zichzelf over het algemeen lesbisch (2) en heeft romantische/seksuele relaties met enkel vrouwen (3). Voor bi+ mensen vallen deze dimensies vaak niet samen met elkaar. Bijvoorbeeld: een vrouw voelt

zich romantisch aangetrokken tot mannen en vrouwen en seksueel aangetrokken tot enkel vrouwen (1), zij noemt zichzelf biseksueel (2) en heeft alleen relaties met vrouwen (3).

Een vraagstelling gericht op seksuele oriëntatie in termen van aantrekking brengt bi+ mensen accurater in beeld dan een vraag gericht op seksuele identiteit. Dit heeft verschillende oorzaken. Ten eerste, binnen de bredere bi+ gemeenschap kunnen mensen zich identificeren als homo, lesbisch of hetero; onder andere door druk van relatiepartners of gebrek aan inclusie binnen lhbtq+ gemeenschappen (Baams et al., 2021; Maliepaard, 2018). Houd er dus rekening mee dat vraagstellingen en antwoordopties die zich richten op labels en identiteiten ertoe kunnen leiden dat sommige mensen als lesbisch, homo of hetero worden gecategoriseerd, terwijl hun aantrekking of gedrag op meer dan één gender gericht kan zijn.

Ten tweede toont onderzoek onder specifiek bi+ mensen aan dat 30% van hen meer dan één identiteitslabel gebruikt (Baams et al., 2021). Dit is dus niet uitzonderlijk onder bi+ mensen. Wanneer respondenten slechts één antwoord mogen kiezen van de gegeven seksuele identiteiten of labels worden zij gedwongen om voorrang te geven aan het ene boven het andere, wat niet goed weergeeft wie ze zijn. Dit kan ertoe leiden dat zij kiezen voor de optie 'anders'. Bovendien gaf 16% van de bi+ mensen in datzelfde onderzoek aan dat ze geen label gebruiken voor hun seksuele oriëntatie (Baams et al., 2021). Als analyses en rapportages worden gedaan op basis van seksuele labels of identiteit dan zijn al deze bi+ mensen waarschijnlijk niet (goed) meegenomen in analyses, mede omdat ze voor onderzoekers lastig te categoriseren zijn. Dit leidt tot onderrapportage en uitsluiting van bi+ mensen, waar ze helaas al vaker mee te maken krijgen. We raden daarom aan om een vraag naar aantrekking los te trekken van seksuele identiteit.

Afhankelijk van naar welke dimensie wordt gevraagd, kunnen de ervaringen van bi+ mensen dus verschillen. In kwantitatief onderzoek is meestal beperkt ruimte voor het opnemen van meerdere vragen over seksuele oriëntatie.

Advies dimensies seksuele oriëntatie in breed onderzoek

- Kun je slechts 1 vraag stellen over seksuele oriëntatie? Kies aantrekking.
- Kun je 2 vragen stellen over seksuele oriëntatie? Kies aantrekking en identiteit. Maak vergelijkingen tussen groepen o.b.v. aantrekking.
- Kun je meerdere vragen stellen of is het onderzoek gericht op seksueel gedrag, seksuele gezondheid en/of relaties, vraag dan naast aantrekking ook naar seksueel gedrag en relaties (zie ook punt 6).

Advies dimensies seksuele oriëntatie in lhbtq+ onderzoek

- Stel minstens 2 vragen over seksuele oriëntatie. Kies aantrekking en identiteit. Maak vergelijkingen tussen groepen o.b.v. aantrekking.
- Kun je meerdere vragen stellen of is het onderzoek gericht op seksueel gedrag, seksuele gezondheid en/of relaties, vraag dan naast aantrekking ook naar seksueel gedrag en relaties (zie ook punt 6).

3. Formulier bi+ inclusieve vraagstellingen en antwoordopties

Voor de vraagstelling en de antwoordopties adviseren we de volgende uitgangspunten:

- Geef veel antwoordmogelijkheden, want daardoor zullen meer mensen zich goed in een antwoord kunnen herkennen. Dat is inclusiever, verhoogt de betrouwbaarheid en validiteit en vermindert bi+ uitwissing en bi+ onderrapportage.
- Ga uit van gender als spectrum en geef de antwoordopties dat mensen zich ook tot non-binaire mensen aangetrokken kunnen voelen of tot 'mensen, ongeacht gender'.
- Geef een antwoordoptie voor asexuele en/of aromantische mensen.

Vraagstelling over aantrekking

De meeste bi+ mensen voelen zich niet evenveel tot mannen en vrouwen aangetrokken (Nikkelen et al., 2019; Baams et al., 2021). Dat dient in de antwoordopties te worden erkend. Met alleen de opties 'tot mannen', 'tot vrouwen' of 'tot allebei' worden zij gedwongen om een antwoord te kiezen wat niet goed aansluit bij hun werkelijkheid. Biedt dus op z'n minst ook 'vooral tot vrouwen' of 'vooral tot mannen' opties aan. Van alle mensen die zich niet uitsluitend aangetrokken voelen tot het andere gender (d.w.z. hetero aantrekking), is de groep die zich *vooral* tot het andere gender aangetrokken voelt veruit het grootst binnen de lhbtq+ gemeenschap (Movisie, 2024)!

Daarnaast kunnen bi+ mensen zich tot non-binaire mensen aangetrokken voelen en zijn er bi+ mensen die op mensen vallen ongeacht iemands gender (panseksuele mensen). Als er alleen antwoordopties worden gegeven over mannen en vrouwen dan kan het zijn dat een deel van deze bi+ mensen kiest voor 'anders, namelijk ...'. Aangezien de categorie 'anders namelijk ...' doorgaans in vergelijkingen tussen groepen buiten beschouwing wordt gelaten, heeft dit tot gevolg dat een deel van de bi+ mensen dan buiten beeld blijft.

Om in onderzoek ook mensen op het asexuele en aromantische spectrum te includeren is het belangrijk om in vragen naar aantrekking ook antwoordopties hierover op te nemen, bijvoorbeeld '(bijna) geen aantrekking ervaren tot andere personen'. Houd er rekening mee dat mensen zowel de mogelijkheid hebben om te beantwoorden *tot wie* ze zich aangetrokken voelen als in *welke mate* door meerdere antwoorden mogelijk te maken. Anders kan het zijn dat sommige respondenten moeten kiezen tussen antwoordopties over naar wie ze aantrekking voelen (in termen van gender) en in welke mate ze dit voelen. Dan worden ze verplicht de ene oriëntatie boven de andere te stellen. Dit leidt tot ondervetegenwoordiging van de eventuele oriëntaties die niet geselecteerd zijn.

Ook voor bi+ mensen is dit relevant, omdat bi+ mensen bijvoorbeeld biromantisch en demiseksueel kunnen zijn. Of mensen kunnen seksueel tot meer dan een gender aangetrokken zijn, maar romantisch bijna niet tot andere personen. We raden daarom aan om in de oriëntatievraag het selecteren van meerdere antwoorden mogelijk te maken, zodat mensen onderscheid kunnen maken in hun romantische en seksuele aantrekking naar gender(s) en/of het niet ervaren hiervan.

In de recente Veiligheidsmonitor van het CBS (2024) zijn een behoorlijk aantal antwoordopties gegeven en deze vraagstelling wordt aangeraden voor breed onderzoek. Nog inclusiever is het om ook antwoordopties op te nemen gericht op aantrekking naar non-binaire mensen. Het advies voor lhbtq+ onderzoek is gebaseerd op een vraagstelling uit het landelijke bi+ onderzoek (Baams et al., 2021).

Advies vraagstelling over aantrekking in breed onderzoek

Tot wie voelt u zich seksueel aangetrokken?

Selecteer één of meerdere antwoorden

- Alleen tot mannen
- Vooral tot mannen
- Evenveel tot mannen als vrouwen
- Vooral tot vrouwen
- Alleen tot vrouwen
- Tot mensen, ongeacht geslacht
- Ik voel me seksueel (bijna) niet aangetrokken tot andere personen
- Anders dan bovenstaand
- Weet ik (nog) niet
- Geen antwoord

Bron: (CBS, Veiligheidsmonitor 2024)

Advies vraagstelling over aantrekking in lhbtq+ onderzoek

Tot wie voelt u zich romantisch en/of seksueel aangetrokken?

Selecteer één of meerdere antwoorden

- Alleen tot mannen
- Vooral tot mannen
- Evenveel tot mannen als vrouwen
- Vooral tot vrouwen
- Alleen tot vrouwen
- Alleen tot non-binaire of genderfluïde mensen
- Vooral tot non-binaire of genderfluïde mensen
- Tot non-binaire of genderfluïde personen en mannen
- Tot non-binaire of genderfluïde personen en vrouwen
- Tot mensen, ongeacht gender
- Ik voel me romantisch en/of seksueel (bijna) niet aangetrokken tot andere personen
- Anders dan bovenstaand
- Weet ik (nog) niet

Bron: (Baams et al., 2021), gebaseerd op dit onderzoek met enkele aanpassingen.

Vraagstelling naar identiteit

Wanneer wordt gevraagd naar seksuele identiteit is het van belang om een grote verscheidenheid aan labels als antwoordopties aan te bieden. Er zijn meerdere labels in omloop voor mensen die onder de bi+ paraplu vallen. Het bekendste label 'biseksueel' sluit voor ongeveer 40% van de bi+ mensen niet aan bij hun beleving (Baams et al., 2021). Deze bi+ mensen gebruiken eerder labels als panseksueel, queer, fluïde of kiezen ervoor geen label te gebruiken (Baams et al., 2021). Er zijn verschillende redenen voor bi+ mensen om zichzelf niet als biseksueel te beschouwen of zich niet te associëren met de term biseksueel. Het is dus onvoldoende en ongepast om alleen de opties hetero, homo, lesbisch en biseksueel te geven, zoals soms nog in onderzoek gebeurt. Van de bi+ mensen selecteert bovendien 30% meerdere labels, als ze de kans krijgen.

Advies vraagstelling over identiteit in breed onderzoek

Welk(e) label(s) gebruikt u om uw seksuele oriëntatie aan te duiden? Selecteer één of meerdere antwoorden

- Heteroseksueel
- Bi+, biseksueel, panseksueel
- Homoseksueel, gay, lesbisch
- Queer
- Aseksueel, demiseksueel, grijsseksueel
- Ik label mijzelf niet
- Anders, namelijk

Bron: Bi+ Nederland, kortere versie van Baams et al., 2021, zie hieronder.

Advies vraagstelling over identiteit in lhbtq+ onderzoek

Welk(e) label(s) gebruikt u om uw seksuele oriëntatie aan te duiden? Selecteer één of meerdere antwoorden

- Heteroseksueel
- Biseksueel
- Panseksueel
- Queer
- Bi+
- Heteroflex
- Homoseksueel, gay
- Lesbisch
- Aseksueel (incl. demiseksueel of grijsseksueel)
- Aromantisch (incl. demiromantisch of grijsromantisch)
- Ik label mijzelf niet
- Anders, namelijk

Bron: (Baams et al., 2021), met de toevoeging van aromantisch.

Vraagstelling over gedrag

Gedrag kan seksueel en/of romantisch van aard zijn. Seksueel gedrag gaat over seksuele handelingen. In het geval onderzoek wordt gedaan naar seksueel gedrag, seksuele gezondheid en/of relaties kan het zinvol zijn om te vragen met welke gender(s) mensen seks hebben gehad (met de brede definitie van seks), om vervolgens goed te kunnen doorvragen over vormen van seksuele handelingen en kansen op seksueel risicogedrag.

Romantisch gedrag kan gaan over verliefdheid uiten, romantisch intiem zijn en romantische relatie(s). Houd er rekening mee dat seksueel en romantisch gedrag niet samen hoeft te vallen. Zo kunnen mensen een romantische relatie met een iemand hebben, terwijl ze daarnaast eenmalig of vaker seks hebben gehad met andere mensen in een periode. Ook komt het voor dat mensen in een romantische relatie geen seks (meer) hebben. Verder zijn er vele soorten relaties, zie ook punt 6.

Advies vraagstelling gedrag

- Maak onderscheid tussen seksuele activiteiten en (romantische) relaties.
- Houd er rekening mee dat het gender van de laatste seksuele partner en relatiepartner niet alles zegt over iemands seksuele of relationele leven.
- Geef mensen de mogelijkheid dat ze met meerdere mensen tegelijk seks hebben. Dit kunnen mensen met verschillende genders zijn, maar dat hoeft niet.

4. Bi+ inclusieve analyse en rapportage van antwoorden

Een tijd lang werd in brede onderzoeken vergeleken tussen enerzijds heteroseksuele mensen en anderzijds lhb mensen (lesbisch, homo en bi). Die categorisering is inmiddels door beter onderzoek achterhaald gebleken. Zo is bekend dat de groep bi+ mensen soms verschilt van lesbische en/of homoseksuele mensen. Bij seksueel geweld en mentaal welbevinden zijn de cijfers het ongunstigst voor bi+ mensen, daarna voor lesbisch/homo mensen en daarna voor heteroseksuele mensen (zie SCP onderzoeken in kennissynthese Bi+ Nederland 2023). Soms verschillen juist hetero, homo en lesbische mensen niet van elkaar, maar bi+ mensen wel van hen. Dat geldt voor veel ervaringen op het werk en pesten op school, waar bi+ mensen slechtere ervaringen hebben en hetero, homo en lesbische mensen nauwelijks van elkaar verschillen (zie SCP onderzoeken in kennissynthese Bi+ Nederland 2023). In deze gevallen is dus het onderscheid tussen monoseksuele en bi+ relevanter dan hetero versus lhb.

In de categorisering van seksuele oriëntatie dient dus een belangrijk uitgangspunt te zijn dat mensen ofwel bi+ ofwel monoseksueel zijn. Ook mensen waarbij de aantrekking tot verschillende genders niet gelijk verdeeld is, vallen onder de bi+ paraplu. Dit uitgangspunt is belangrijk om niet onbedoeld bi+ mensen in te delen onder de noemer heteroseksueel, homoseksueel of lesbisch.

Doordat bi+ mensen zowel met de heteronorm als de monoseksuele norm te maken krijgen, lopen ze tegen specifieke problemen aan die minder gelden voor homoseksuele en lesbische mensen.

Daarnaast ervaren veel bi+ mensen vooroordelen, discriminatie en uitsluiting van zowel heteroseksuele als homoseksuele en lesbische mensen. Bi+ uitwissing komt namelijk ook voor in lhbtq+ gemeenschappen door monoseksueel denken en vooroordelen (Cense et al., 2021). Zo geeft ongeveer 30% van de bi+ mensen in Nederland aan dat lesbische en homoseksuele mensen hun seksuele oriëntatie niet serieus nemen (Baams et al., 2021). Om de ervaringen van bi+ mensen goed in kaart te brengen is het daarom belangrijk om bi+ mensen als aparte categorie te analyseren en te vergelijken met homoseksuele en lesbische mensen in plaats van deze alleen samen te nemen in een lhb categorie.

Ook binnen de bi+ categorie zijn er veel verschillen, bijvoorbeeld op basis van gender. Zo zijn bi+ mannen bijvoorbeeld veel vaker naar niemand open over hun seksuele oriëntatie dan bi+ vrouwen (50% versus 14%; Kuiper, 2013) en hebben bi+ vrouwen veel vaker ooit fysiek seksueel geweld meegemaakt (36% tot 52%) dan bi+ mannen (18% tot 26%) (Nikkelen et al., 2019). Dit zijn slechts enkele voorbeelden ter illustratie van de verschillende ervaringen van bi+ mannen en vrouwen. Om deze verschillen beter in kaart te brengen is het belangrijk om in analyse en rapportage ook binnen de bi+ categorie uit te splitsen op gender, zoals meestal ook wordt gedaan voor lesbische vrouwen en homoseksuele mannen.

Advies over analyse en rapportage

- De categorie bi+ bestaat uit iedereen wiens seksuele oriëntatie in een bepaalde mate niet alleen op mannen of alleen op vrouwen is gericht. Uitsluitend mensen die 'alleen tot mannen' of 'alleen tot vrouwen' aanvinken, worden gecategoriseerd als heteroseksueel, lesbisch of homoseksueel, want zijn zij monoseksueel (gericht op één gender).
- Gebruik de categorienaam 'bi+ mensen' en niet 'biseksuele mensen', aangezien bi+ een inclusievere term is waar bijvoorbeeld ook panseksuele en seksueel fluïde mensen onder vallen;
- Maak in rapportage over aantrekkingsgroepen onderscheid tussen hetero, bi+ en homo/lesbische mensen in plaats van hetero versus lhb (lesbisch, homoseksueel, biseksueel). Anders blijven bi+ mensen onzichtbaar. Bovendien zijn er vaak grote verschillen tussen bi+ en homo/lesbische mensen die buiten beeld blijven. Ook komt het voor dat zich juist verschillen voordoen tussen monoseksuele mensen (hetero, homo en lesbische mensen) en bi+ mensen;
- Rapporteer, indien mogelijk, ook naar verschillende genders omdat verschillen tussen genders groot kunnen zijn. Wanneer je apart analyseert en rapporteert voor homo mannen en lesbische vrouwen, doe dit dan ook voor bi+ mannen en bi+ vrouwen.

5. Hanteer een intersectionele benadering in onderzoek

Wanneer je onderzoek doet naar bijvoorbeeld fysieke/mentale gezondheid, werkervaringen, veiligheid of discriminatie-ervaringen is het belangrijk om te achterhalen welke persoonskenmerken hiermee samenhangen. Er zijn namelijk allerlei diversiteitsfactoren die kunnen meespelen (Movisie, 2020). Seksuele oriëntatie, genderidentiteit en seksekenmerken zijn maar drie van deze factoren, waarbij lhbtq+ vaak geldt als een overkoepelende term voor iedereen die niet cisgender hetero is. Echter, omdat dit al meerdere diversiteitsfactoren betreft, kunnen mensen binnen de lhbtq+ gemeenschap tot meer dan één subgemeenschap behoren (bijvoorbeeld non-binaire bi+ mensen, lesbische transvrouwen of aseksuele interseksuele mensen). Voor hen kan het extreem moeilijk of praktisch onmogelijk zijn om thematische vragen over o.a. hierboven genoemde thema's te beantwoorden wanneer zij niet kunnen aangeven welke van hun oriëntaties/identiteiten relevant waren voor hun gerapporteerde ervaringen.

Daarnaast is het belangrijk om te beseffen dat allerlei diversiteitsfactoren kunnen meespelen in deze ervaringen die ook buiten de reikwijdte van lhbtq+ vallen. Voor sommige lhbtq+ mensen kunnen andere kruisende identiteiten zeer relevant kunnen zijn, zoals het zijn van een persoon van kleur of het hebben van een beperking. Deze andere identiteiten kunnen ook meer zichtbaar zijn voor de buitenwereld dan hun bi+ identiteit. Dit kan ook invloed hebben op hun ervaringen met lhbtq+ discriminatie, vooroordelen en uitsluiting. Het is belangrijk om de impact van dit soort kruisende identiteiten in kaart te brengen.

We zijn ons ervan bewust dat dit methodologisch een uitdaging is. Het raadplegen van mensen met kruisende ervaringen zou kunnen bijdragen aan het vinden van praktische oplossingen.

Advies over een intersectionele benadering in breed onderzoek

- Houd er rekening mee dat lhbtq+ mensen tot meer dan één subgemeenschap kunnen behoren. Biedt een vervolgvraag over de relevantie van de verschillende oriëntaties/identiteiten van de respondenten (met de mogelijkheid van meerdere antwoorden) binnen hun ervaringen waarnaar wordt verwezen in de thematische vragen.

Advies over een intersectionele benadering in lhbtq+ onderzoek

- Breng kruisende identiteiten in kaart die kunnen meespelen in de ervaringen van lhbtq+ mensen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan lhbtq+ mensen van kleur, lhbtq+ jongeren en lhbtq+ mensen met een beperking. Gebruik hierbij de diversiteitsfactoren zoals aangereikt door Movisie (2020) als leidraad: ga na in de literatuur welke factoren reeds relevant zijn gebleken voor dit onderwerp en neem minstens deze mee.

6. Aandacht voor relatiediversiteit en de impact van relatiepartners

Veel onderzoeken en monitoren bieden beperkte mogelijkheden voor mensen in relaties die afwijken van de maatschappelijke normen om zich erkend en herkend te voelen. Wanneer bijvoorbeeld naar iemands 'huishouden', 'gezin', 'woonsituatie' of 'relatiestatus' wordt gevraagd dan is het vaak niet mogelijk om informatie te geven over het type relatie dat de respondent heeft en of ze meer dan één relatiepartner hebben. Voor sommige thema's, zoals discriminatie ervaringen, seksuele gezondheid, huiselijk en/of seksueel geweld, ervaringen met de lhbtq+ gemeenschap weten we dat dit van invloed kan zijn op hun ervaringen. Ook het gender van iemands partner(s) kan grote invloed hebben op deze ervaringen.

Let op: uit het gender van iemands partner(s) kan niet direct diens seksuele oriëntatie worden afgeleid.

Daarnaast spelen de houdingen van partners vaak een grote rol bij de ervaringen van bi+ mensen en hebben zij hierin unieke ervaringen in vergelijking met homoseksuele en lesbische mensen. Zo is het in lhbtq+ onderzoek van belang om bij een vraag over openheid over iemands oriëntatie ook te vragen naar de context van iemands partner, omdat openheid naar partner(s) bekend staat als een enorm en complex probleem voor bi+ mensen. Uit gegevens van de FRA LGBTI-enquête uit 2019 blijkt bijvoorbeeld dat veel bi+ mensen niet open zijn naar hun partner. Dit is geen issue onder homoseksuele mannen of lesbische vrouwen in een relatie.

Hoewel relatiediversiteit strikt genomen geen 'bi+ thema' is, is bekend uit onderzoek dat bi+ mensen iets meer relatiediversiteit rapporteren in vergelijking met homo, lesbische en hetero mensen.

Advies vraagstelling over relatiediversiteit in breed onderzoek

- Wanneer in onderzoek wordt gevraagd naar 'huishouden', 'woonsituatie', 'thuisituatie' of 'relatiestatus', neem dan vragen op over iemands relatiestatus en relatievorm, waarbij ook ruimte is voor niet-normatieve relaties. Dit geldt ook voor onderzoek naar thema's als discriminatie ervaringen, seksuele gezondheid, huiselijk en/of seksueel geweld, openheid en acceptatie over seksuele oriëntatie, of ervaringen met de lhbtq+ gemeenschap.

Advies vraagstelling over relatiediversiteit in breed onderzoek - vervolg

Wat is je relatievorm/relatiestatus?

- Ik heb geen (vaste) relatie
- Monogame relatie zonder vreemdgaan
- Monogame relatie met vreemdgaan
- Open relatie
- Polyamoreuze relatie
- We hebben onze relatie niet als zodanig gedefinieerd
- Anders

Welk gender heeft/hebben jouw partner(s)?

- Man
- Vrouw
- Non-binair/genderfluïde persoon
- Ik heb partners met verschillende genders

Bron: (Baams et al., 2021), gebaseerd op dit onderzoek met enkele aanpassingen.

Advies vraagstelling over relatiediversiteit in lhbtq+ onderzoek

- Stel bovengenoemde vragen ook bij thema's als openheid en acceptatie over seksuele oriëntatie of ervaringen met de lhbtq+ gemeenschap.
- Wanneer wordt gevraagd in welke contexten iemand open is over hun seksuele oriëntatie, zoals bij familie en collega's, vraag dan ook naar de context van iemands partner(s). Wanneer relevant kan hier ook een aparte vraag over worden gesteld:

Weet jouw partner/ weten jouw partners van jouw seksuele oriëntatie?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

Bron: (Baams et al., 2021), met de toevoeging van partners in meervoud.

7. Heb aandacht voor specifieke bi+ micro-agressie en discriminatie ervaringen

Wanneer onderzoek wordt gedaan naar ervaringen met discriminatie, is het belangrijk om aandacht te hebben voor discriminatie en micro-agressie ervaringen die specifiek zijn voor bi+ mensen, zoals discriminatie-ervaringen die het gevolg zijn van de monoseksuele norm. Voorbeelden van bi+ specifieke ervaringen zijn onder andere geconfronteerd worden met bi+ stereotypen, ongepaste nieuwsgierigheid, ontkenning of ontkrachting van bi+ als seksuele oriëntatie, miscategorisering (d.w.z. verkeerd classificeren van bi+ mensen als hetero of homo/lesbisch), seksualisering, gedrag gerelateerd aan angst en wantrouwen in de context van dating en relaties (Baams et al., 2021). Verder kunnen juist bi+ mensen ook micro-agressie en vooroordelen meemaken van (monoseksuele) partners, terwijl monoseksuele partners dit doorgaans niet meemaken.

Veel bi+ mensen herkennen al deze ervaringen vaak niet als discriminatie, vanwege een laag discriminatie bewustzijn door het internaliseren van zulke reacties en gedrag als 'normaal'. Typische ervaringen van bi+ discriminatie en micro-agressie dienen dus expliciet gemaakt te worden via vragen of antwoordopties om onderrapportage van ervaren discriminatie bij bi+ mensen te voorkomen. Het

kan bijvoorbeeld beter werken om te spreken over negatieve behandeling of reacties, ongewenst gedrag of specifieke voorbeelden te geven.

Ook vragen over discriminatie en micro-agressie in publieke sferen kunnen moeilijk te beantwoorden zijn voor veel bi+ mensen. Zo worden single bi+ mensen of bi+ mensen met een relatiepartner van een ander gender vaak niet publiekelijk herkend als bi+. Dit komt omdat anderen aannames maken over hun seksuele oriëntatie op basis van het gender van hun partner en/of hun fysieke verschijning. Daarmee kunnen zij discriminatie en micro-agressie in publieke sferen anders ervaren, waardoor vragen lastiger te beantwoorden zijn. Houd hier rekening mee in de interpretatie van deze data en plaats eventueel een disclaimer dat een lage rapportage van discriminatie en micro-agressie ervaringen in publieke contexten van bi+ mensen een gevolg kan zijn van het niet (h)erkend worden als bi+.

Daarnaast vinden wij het belangrijk dat ook het verkeerd classificeren van bi+ mensen als hetero of homo/lesbisch erkend wordt als een vorm van discriminatie en geweld, vergelijkbaar met het misgenderen van transgender personen en non-binaire personen.

Advies over micro-agressie en discriminatie in breed onderzoek

- Wanneer in onderzoek gevraagd wordt naar het ervaren van discriminatie of micro-agressie zullen veel bi+ mensen hun ervaringen niet als zodanig herkennen. Vraag in plaats daarvan expliciet naar het meemaken van bijvoorbeeld negatieve behandeling of reacties, ongewenst gedrag, rare vragen of opmerkingen of wantrouwen meemaken. Vraag door in een vervolgvraag met welke kenmerken of identiteiten dit te maken had.

Advies over micro-agressie en discriminatie in lhbtq+ onderzoek

- Wanneer discriminatie ervaringen en/of ervaringen met microagressie worden uitgevraagd, vraag dan ook naar bi+ specifieke ervaringen zoals stereotypen of vooroordelen, ongepaste nieuwsgierigheid, ontkenning of ontkrachting van bi+ als seksuele oriëntatie; niet serieus genomen of erkend worden, seksualisering; het verkeerd worden geclassificeerd als hetero of homo/lesbisch (miscategorisering), en gedrag gerelateerd aan angst en wantrouwen in de context van dating en relaties. Kijk ook naar de samenhang met openheid en aanpasgedrag.
- Houd bij de interpretatie van resultaten omtrent discriminatie en micro-agressie in publieke sferen rekening met het feit dat een eventuele lage rapportage door bi+ mensen verklaard zou kunnen worden door de onzichtbaarheid en/of miscategorisering van hun seksuele oriëntatie, bijvoorbeeld op basis van het gender van hun partner of single zijn. Plaats eventueel een disclaimer hierover bij de rapportage.

8. Kijk ook naar discriminatie en uitsluiting binnen lhbtq+ gemeenschappen

Tot slot zouden we in onderzoek graag meer aandacht willen zien voor discriminatie en uitsluiting binnen lhbtq+ gemeenschappen. We erkennen dat dit een gevoelig onderwerp is. Alle lhbtq+ gemeenschappen en subgemeenschappen zouden echter vrij moeten zijn van discriminatie, uitsluiting en geweld. Het is minder waarschijnlijk dat lhbtq+ gemeenschappen hier zelf naar zullen vragen, maar voor gezonde en veilige gemeenschappen is het belangrijk dat de gevoeligheid van het onderwerp geen reden is om het niet te onderzoeken. Anders blijft dit onderwerp taboe. Voorbeelden

die we ook horen van bi+ activisten in andere landen zijn dat ze niet serieus worden genomen, worden uitgesloten en/of zich niet welkom voelen, voornamelijk vanwege sommige homoseksuele en lesbische mensen binnen lhbtq+ gemeenschappen. In Nederland ervaart ongeveer 30% van de bi+ mensen dat hun seksuele oriëntatie niet serieus wordt genomen door homoseksuele en lesbische mensen (Baams et al., 2021). De kwestie van discriminatie en uitsluiting binnen lhbtq+ gemeenschappen kan ook relevant zijn voor andere historisch ondervertegenwoordigde groepen, zoals transgender, non-binaire, intersekse en asexuele mensen.

Advies in lhbtq+ onderzoek

- Neem in vragen over uitsluiting, ontkenning, discriminatie ervaringen en ervaringen met stereotypen en vooroordelen van lhbtq+ mensen in de antwoordoptie(s) mee dat deze ervaringen ook binnen de lhbtq+ gemeenschappen kunnen plaatsvinden. Ervaringen hierin kunnen tussen groepen binnen lhbtq+ verschillen, wat invloed kan hebben op onder andere welzijn en gemeenschapsgevoel/verbondenheid.

Literatuur

- Baams, L., De Graaf, H., Van Bergen, D. D., Cense, M., Maliepaard, E., Bos, H. M. W., De Wit, J. B. F., Jonas, K. J., Den Daas, C., & Joemmanbaks, F. (2021). *Niet in één hokje: Ervaringen en welzijn van bi+ personen in Nederland*. Rijksuniversiteit Groningen/Rutgers.
- Bi+ Nederland (2023). *Kennissynthese Nederlandse onderzoeken over bi+ mensen en thema's*. Bi+ Nederland.
- CBS (2024). *Veiligheidsmonitor 2023*. CBS.
- Cense, M., Joemmanbaks, F., Van Bergen, D. D., Baams, L., De Graaf, H., Maliepaard, E., Bos, H. M. W., De Wit, J. B. F., Jonas, K. J. & Den Daas, C. (2021). *Ik was altijd al niet standaard. Kwalitatief onderzoek naar de beleving van bi+ volwassenen*. Rutgers/Rijksuniversiteit Groningen.
- European Union Agency for Fundamental Rights (2020). *A long way to go for LGBTI equality*. Publications Office of the European Union.
- Kuyper, L. (2013). *Seksuele oriëntatie en werk: Ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele werknemers*. SCP.
- Lipperts, A. & Oosterhuis, H. (2010). Tussen wal en schip, de moeizame emancipatie van biseksualiteit. *Tijdschrift voor seksuologie*, 34(1), 3-18.
- Lisdonk, J. van (2017). *Uncomfortable encounters. Dutch same-sex oriented young people's experiences and the relation with gender nonconformity in a heteronormative, tolerant society*. VU University Amsterdam. (proefschrift).
- Lisdonk, J. van & Kooiman, N. (2012). *Biseksualiteit: Vele gezichten en tegelijkertijd onzichtbaar*. In: S. Keuzenkamp, N. Kooiman & J. Van Lisdonk (reds.), *Niet te ver uit de kast* (pp.78-99). SCP.
- Maliepaard, E. (2018). *Bisexual rhapsody: On the everyday sexual identity negotiations of bisexual people in Rotterdam and Amsterdam and the productions of bisexual spaces*. Radboud Universiteit. (proefschrift).
- Movisie (2020). *Diversiteitsfactoren en uitsluiting. Een intersectionele benadering*. Movisie.
- Movisie (2024). *Feiten en cijfers over lhbtqi+ op een rij*. Movisie.
- Nikkelen, S., Tijdink, S., Graaf, H. de & Bakker, B. (2019). *Seksuele gezondheid van lesbische, homoseksuele en biseksuele personen in Nederland anno 2017*. Rutgers.
- Robinson, B. A. (2012). Is this what equality looks like? How assimilation marginalizes the Dutch LGBT community. *Sexuality Research and Social Policy*, 9, 327-335.

Colofon

Auteurs: Daphne Hermsen, Lika Brinkman, Jantine van Lisdonk

Met medewerking van Team Kennis van Bi+ Nederland

© 2024, Bi+ Nederland

Alle rechten voorbehouden. Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding.

